

שבת חזון

במוצאי שבת

צום תשעה

באב דחוי

זמני השבת

כניסת שבת: 19:16

יציאת שבת: 20:06

רבנו תם: 20:57

הזמנים לפי אופק באר שבע

אור הנר

עורך: נריה אטון, פרשת דברים,

נא לא לקרוא בשעת התפילה, העלון טעון גניזה.

דבר העורך

פרשת דברים

"עֲתָה קָמוּ וְעָבְרוּ לָכֶם אֶת נַחַל זָרָד וְעָבְרוּ אֶת נַחַל זָרָד. וְהַיָּמִים אֲשֶׁר הִלְכְּנוּ מִקֹּדֶשׁ בְּרִנָּה, עַד אֲשֶׁר עָבְרָנוּ אֶת נַחַל זָרָד, שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה יָמִים עַד תֵּם כָּל הַדֹּר..."

בפרשתנו משה רבנו מוכיח את עם ישראל. באחד מן פסוקי ההוכחה טוען משה רבנו שבני ישראל עברו את נחל זרד שלושים ושמונה שנה. ומובא במדרש (במ"ר יט כד) שגודלו של נחל זרד היה זרת, (חצי אמה), ודרשו חז"ל את השם 'זרד' מלשון 'זרת', כי כנודע אותיות ד' ות' מתחלפות. ולא יכלו לעברו שלושים ושמונה שנה מקום שגודלו חצי אמה.

ומצד שני ים סוף הגדול נבקע בפניהם ועברו בו ביבשה. אומר רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א: בא מדרש זה ללמדנו, כי אין ביד האדם לעשות אפילו מאומה ופסיעה קטנה אלא אם כן הכריזו מלמעלה והרי זה ברצונו יתברך אם הקב"ה רוצה אז אפילו 'יהם ראה וינוס', ואם אינו רוצה אז אפילו נחל ברוחב זרת אי אפשר לחצות ולעבור...

לפעמים מגיעים לאדם כל מיני מחשבות למיניהם: "אני אדם מצליח, ובזכותי קרה ככה", "אני עובד טוב לפרנסתי ובזכות המעמד שלי בעבודה אני מקבל משכורת טובה". וכן להיפך: "אני אדם בלי שכל, לכן אני לא מצליח". עלינו לדעת כי אותם מחשבות, הם מחשבות פסולות, מחשבות שקריות, משום שיש אדון בשמים שהוא ורק הוא מפרנס מחזון ונותן.

וכתב בספר 'המספיק לעובדי השם' לרבינו אברהם בן הרמב"ם (פ"ח 'הבטחון') שישנם אנשים שבפיהם אומרים שמאמינים בה' שהוא המפרנס והמרושש, הממית והמחיה, המוחץ והמרפא, אבל בסתר ליבם בטוחים הם שפרנסתם תלויה לפי ריבוי או מיעוט השתדלותם. או אנשים שחלו ל"ע באיזה מחלה ובטוחים שרפואתם באה להם על ידי תרופות הרופאים, הרי זו 'כפירה', ודוד המלך אמר על כך, 'שנאתי השומרים הבלי שוא ואני אל ה' בטחתי'.

אלא על האדם לדעת כי מי שמפרנס אותנו זה רק הקב"ה, ואנחנו עושים השתדלות כשאנחנו הולכים לעבודה. והקב"ה הוא זה שהפיל אותי למשכב, וגם הוא – ורק הוא יקים אותי וירפא אותי, כמובן שצריך לעשות השתדלות ולשתות תרופה, אך התרופה היא האמצעי ולא העיקר.

וענין זה רמז הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זיע"א בדברי

ההפטרה (ישעיה, א', ג') "ידע שור קונחו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן" בדברים אלו מוכיח הנביא את בני ישראל מדוע לא התבוננו מי מפרנס וממלא כל מחסורם.

וצריך ביאור, הטענה הראשונה מובנת – "ידע שור קונחו", הטענה היא – מדוע השור יודע מיהו בעליו, ואילו בני ישראל אינם מכירים בעורם וקונם, שהוא בורא ומנהיג את כל הברואים. אבל הטענה השנייה, – "וחמור אבוס בעליו", מה טענה היא זו על בני ישראל שאינם יודעים היכן מונח מאכלם, וכי מנין להם לדעת היכן מונח מאכלם ושתייתם? אלא, כך ביאורו של מקרא, החמור אינו דואג על אבוסו כי הוא יודע שבעליו יספק כל מחסורו. ועל כך בא הנביא בטענה לבני ישראל, מדוע הנכם דואגים על פרנסתכם, במאכל ומשתה, וכל מחסורכם, ואינכם סומכים על ה' – הזן את העולם כולו, ומי שהאמונה מושרשת בלבו, יודע שאין לו כל סיבה לדאוג דאגת הפרנסה הניתנת לו ממילא על ידי הקב"ה.

מעשה בעני אחד שהיה מהלך בעידי הדרכים כשתרמילו על גבו, עבר לידו אחד העשירים כשהוא נוסע במרכבתו ההדורה, וראה את ההלך עיוף ויגע מעמל הדרך והמשא, לכן קראו לעלות על עגלתו, והנה הוא רואה שאף בשחיתות על העגלה ממשיך העני לישא את משאו הכבד על גבו – וכל גופו כואב מטורח המשא. תמה העשיר בפניו: "למה אתה לא מניח את תרמילך הכבד על קרקע העגלה?" השיב העני: "וכי לא די בכך שאני מטריח אותך לשאת אותי מרחק גדול כזה, האם יש צדק בכך – שאעמיס גם את משאי על עגלתך? העגלה תישא רק אותי, ואת המשא הכבד אשא בעצמי..." צחק העשיר, ואמר: "שוטה שכמותך, וכי כעת אין עגלתי נושאת אותך ואת תרמילך גם יחד, אינך מועיל במאומה בנשיאת המשא בעצמך, מדוע תתייגע לריק להחזיק המשא עליך".

כיוצא בזה, אדם הדואג – שאינו משליך כל יהבו על ה', בחשבו – לא אטריח כל כך את חבורא – אלא אשא בעצמי חלק מדאגותי, ובזה אסייע לבורא כביכול לישא אותי... הרי זה שוטה גמור... כאותו הלך שחושב שמיקל מעל גבי העגלה, הרי אתה וכל משאך נמצאים כביכול על הקב"ה, ומדוע תיגע לריק בדאגות מיותרות...

נמצאים אנו בעצמנו גדול על חורבן בית המקדש עלינו לפנות לכתובת הנכונה והיא בורא עולם. יה"ר שנזכה לראות בבנינו ולשמחם בתיקונם שבת שלום ומבורך.

שינויים ותזכורות למ' באב שחל בשבת ונדרחה לדעת הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל

❖ ממקומך מלכנו תופיע... ❖

השנה אם חלילה לא נזכה לראות בבנין בית המקדש ישלמו לחורבן בית המקדש 1954 שנים, והסימן הוא להוריד גימטריא "חיים" (68) מהשנה הלועזית, וכך היא הספירה המקובלת. אומנם לדעת הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א צריך להוריד 69 שנים מהשנה הלועזית ואם כן השנה נשלמו 1953 שנים לחורבן בית מקדשנו (בהסבר המחלוקת עין עמוד 3).

השנה יום תשעה באב חל בשבת והעום נדחה ליום ראשון ומשום כך ישנם כמה עיקרי דינים השונים מכל שנה רגילה, ולכן טוב לעבור על עיקרי הדינים וישמע חכם ויוסיף לקח.

חשוב לדעת: כיון שהשנה הצום דחוי, קל הוא יותר בדיני הפטורים מן הצום. לפיכך על יולדת, מניקה, וחולה אפילו שאין בו סכנה, להתייעץ עם מורה הוראה טרם הצום ויורה להם אם הם צריכים לצום.

תפילת מנחה

- ❖ יש להקדים להתפלל תפילת מנחה בצהרי היום כדי שיהיה מספיק זמן לסעודה שלישית.
- ❖ בתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך".

סעודה שלישית

- ❖ סעודה שלישית מעלה על שולחנו כסעודת שלמה המלך בעת מלכותו, ואסור להימנע מאכילת בשר מטעם אבלות.
- ❖ עדיף להשתמש בסעודה זו בכלים חד פעמיים שלא יצטרך לשטוף אותם.
- ❖ אומנם אם בכל זאת צריך לשטוף את הכלים מעיקר הדין מותר. אך אם ילבש כפפות גומי (ללא טלק) יוכל לשטוף את הכלים לכל הדעות.
- ❖ בסעודה שלישית מותר לשיר שירי שבת ולומר דברי תורה כבכל שבת.
- ❖ אם סעדו בשולחן שלושה או עשרה אנשים חייבים בזימון.
- ❖ מעיקר הדין מותר להזמין חברים אפילו בשבת זו.
- ❖ סעודה שלישית צריך לסיים את הסעודה לפני השקיעה בשעה: 19:35.
- ❖ גם מי שלא נהג לאכול בשר בסעודה שלישית יכול לבטל מנהגו ואינו צריך התרה.
- ❖ בסיום הסעודה עוד קודם שקיעת החמה ירחץ פיו וינקר שאריות המזון מבין השיניים.

יום שישי - ח' באב

- ❖ בערב שבת מותר להתרחץ, לגזור ציפורנים ולהחליף בגדים כרגיל.
- ❖ מעיקר הדין מותר להתגלח בערב שבת למי שרגיל בכך. וטוב להחמיר ולא להסתפר.
- ❖ כל אדם יתן בדעתו כבר ביום שישי איזה בגדים ילבש במוצאי שבת, וילבשם זמן מועט שיפקע שם מכובס מהם. אומנם אם לא הספיק להכין בערב שבת יכול להכין גם בשבת עצמה באופן שלא ניכר שעושה לעורך מוצאי שבת (כגון לאחר שמתעורר מהשינה שאינו חוזר ללבוש הבגד הקודם).
- ❖ טוב להכין כבר מיום שישי נעלי בד לעורך תשעה באב, ומי שאין לו נעלי בד - יכול לקנות אפילו בשבוע זה.

יום שבת - ט' באב

- ❖ השותה מים ביום שבת רק בכדי לא לאבד נוזלים למחר, ואינו צמא, אין לברך עליהם.
- ❖ מותר ללמוד תורה ביום שבת עד בין השמשות.
- ❖ מותר לבלוע בשבת כדור להקלת הצום, אך לא יאמר בפירוש שלוקח לעורך הצום.
- ❖ אסור לסדר בשבת את בית הכנסת ולהזיז את הכיסאות לעורך מוצאי שבת, אומנם אם בית הכנסת גדול ויש בו הרבה מתפללים יש מתירים לסדר לאחר השקיעה.

מוצאי שבת

❖ כיון שאסור להראות אבלות בשבת, חזן בין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, לכן לא יחלוץ את נעלי העור ולא יחליף את בגדי השבת, ולא ישב על הארץ עד צאת הכוכבים בשעה 19:51, אומנם אבלות ב"שב ואל תעשה" כגון רחיצה וסיכה נזהגת כבר מהשקיעה.

❖ כשיגיע צאת הכוכבים יאמר: "ברוך המבדיל בין קדש לחול" ויעשה את כל ההכנות.

❖ תפילת ערבית בבית הכנסת במוצאי שבת תהיה לפחות רבע שעה לאחר יציאת שבת, כדי שתהיה אפשרות לקהל להחליף בגדי שבת לחול, ולהחליף את הנעליים לנעלי בד.

❖ בתפילת ערבית של תשעה באב אין אומרים "ויהי נועם" ו"שובה" אלא מתחילים ישר "ואתה קדוש".

❖ ברכת "בורא מאורי האש" מברכים בבית הכנסת, קודם קריאת מגילת איכה.

❖ הציבור שיוצאים ידי חובה בברכת החזן על הנר, יזהרו להיות קרובים לנר כדי שיוכלו להבדיל בין מטבע למטבע, שאם לא כן לא יוכלו לצאת ידי חובה, ולא מספיק בראיית הנר מרחוק.

❖ את ההבדלה מבדילים ביום ראשון בלילה במוצאי העצום ומבדילים רק על היין.

❖ אין לברך על הבשמים בתשעה באב.

❖ הנשים שאינן באות לבית הכנסת ולא שומעות ברכת "בורא מאורי האש" יברכו לעצמן בבית, ועריכות לפני שמדליקות לומר "ברוך המבדיל בין קודש לחול".

❖ חולה שלא עם בתשעה באב מבדיל במוצאי שבת אף על פי שרק ביום ראשון יאכל.

❖ חולה או יולדת שמבדילים במוצאי שבת, אין להם לומר את הפסוקים הנאמרים לפני ההבדלה אלא יברכו מיד "בורא פרי הגפן".

❖ חולה שמבדיל בתשעה באב יכול להוציא את בני ביתו ידי חובה, ובצאת העצום אינם צריכים להבדיל שוב.

❖ קטנים שהגיעו לחינוך צריכים להבדיל לפני אכילתם, מטעם חינוך.

❖ חולה שאוכל בתשעה באב שחל במוצאי שבת אינו חייב בסעודת מלווה מלכה.

יום ראשון – י' באב

❖ תשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, מזהל, סנדק ואבי הבן צמים חצי יום, ומתפללים מנחה בעוד היום גדול ומותרים לאכול, ואפילו אם ערכו את הברית לפני חצות היום.

צאת העצום

❖ לאחר תפילת ערבית יברכו ברכת הלבנה, וטוב שיטעם דבר מאכל לפני ברכת הלבנה. וחייב להבדיל לפני האוכל. אומנם אם קיים חשש שבאופן שיתעכב לחזר אחר הבדלה ואוכל יפסיד ברכת הלבנה בעיבור יקדים את ברכת הלבנה.

❖ מבדילים על הכוס ברכת "בורא פרי הגפן" ו"ברכת המבדיל בין קודש לחול" בלבד.

❖ גם מי שלא בירך על האש בבית הכנסת אינו מברך "בורא מאורי האש" בבית במוצאי העצום.

❖ תשעה באב שחל בשבת ונדחה מותר במוצאי העצום לאכול בשר ולשתות יין.

❖ תשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון במוצאי העצום מותר לברך שהחינו.

❖ תשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון במוצאי העצום מותר לשמוע מוזיקה עם כלי נגינה (למקלים לשמוע כל השנה).

❖ ביום שבת – שקיעה: 19:35 צאת הכוכבים: 19:51. סיום העצום 19:50.

יה"ר שנוכה לראות בבנינו ולשמוח בתיקונם ולראות כהנים בעבודתם ולווים בשירם ובזמרים, אמן.

הסבר המחלוקת במנין שנות החורבן

"יום כ"ה באלול" זה היום שבו נברא העולם. איך יתכן שהעולם נברא בכ"ה באלול? הרי כשהעולם נברא – לכאורה מתחילה שנה חדשה? אלא יום כ"ה באלול זה "שנת התוהו", מה זה שנת התוהו? השנה שכולה היתה "תוהו" ולא היה כלום עד יום כ"ה באלול שאז נברא העולם, ואח"כ יום ראשון שני שלישי רביעי חמישי, וביום ששי (שנברא אדם הראשון) זה א' בתשרי של השנה הבאה.

ויש שאלה בראשונים: כשאנחנו אומרים "שנה א' לבריאת העולם", מה זו שנה א'? האם השנה שנברא בה אדם הראשון או השנה שהתחילה בריאת העולם? כלומר: האם יום כ"ה באלול קוראים לזה שנה א' או שנת האפס? או יש אומרים שזה נחשב "שנה א'" (וזה מה שאנחנו מונים היום), והשנה שנברא אדם הראשון זו שנת ב', וא"כ השנה שלנו היא שנת התשפ"ב, וצריך להוריד 68 ממנין אומות העולם, וכן דעת הגרע"י זצ"ל.

אומנם יש אומרים שזה נחשב "שנת האפס", כי עד שלא נברא אדם הראשון לא מביאים את זה בחשבון, ואדם הראשון נברא בראש השנה הבאה שזו שנת א', וא"כ השנה שלנו היא התשפ"א, ולא התשפ"ב. וא"כ לפי מי שמתחיל את החשבון משנת בריאת אדם הראשון אז החורבן היה בשנת ג' אלפים תתכ"ח. ושיטת רבי מאיר מאזו שליט"א שאנחנו מתחילים את החשבון משנת התוהו (שנה לפני אדם הראשון), אז החורבן היה בשנת תתכ"ט, וכן מוכח מהרמב"ם וממילא צריך להוריד 69 שנים ממנין אומות העולם והסימן: "והסר ממנו יגון ואנחה".

סגולת שבת חזון

"רב לך שבת בעמק הבכא"

שבת חזון היא שבת גבוהה ומרוממת מאוד. כמו שאומרים (בתפילת שבת).

"רב לך שבת בעמק הבכא". ימי בין המצרים בין י"ז בתמוז לתשעה באב, המה "עמק הבכא". ואז "רב לך שבת" – יום השבת קודש בימי בין המצרים, הוא יותר גדול מכל ימות השנה. מפני שבימי החול גדול הצער, לכן בשבת קודש, נתרבה השמחה למעלה, כמו שאומרים "ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו". אפילו שבני ישראל בצער, אבל לה' יתברך, אין לו בשבת קודש שום צער כלל.

נמצא העולה מזה, ללמוד שיהיה כל אחד ואחד מבני ישראל ביום השבת – בשמחה, כי עיקר הצער של בני אדם, צריך להיות על גלות השכינה שהוא בחול – עמנו בגלות. אך בשבת קודש, שיש לשכינה הקדושה גם כן שמחה ממילא אף אנו, יש לנו לשמוח ביום שבת קודש, כי בזה אנו גורמים למעלה שמחה יותר לה' יתברך ברוך הוא אם אנו בשמחה.

"שבת חזון כוללת כל הברכות"

שבת חזון, כוללת את כל הברכות שיש בתשעה באב ובתשעת הימים, כי בתשעה באב נולד המשיח, ושמחת הקדושה הטמונה בו, אינה יכולה להתגלות, מפני צערו של יום החורבן. נקודת השמחה מתגלית בשבת חזון, שהיא – רב לך שבת בעמק הבכא. שכשאנו נמצאים בימים שהם בחינת עמק הבכא – אז השבת היא רבה וגדולה, כי כל השמחה על קדושת הימים – מתרכזת בה.

והנה, אם בכל מנחה של שבת מאיר אור נורא ונפלא של רעוא דרעיון. (רצון הרצונות) ואפשר לפעול אז גדולות ונצורות, כידוע, הרי שבשבת חזון, כל השבת כולה, מכניסתה עד יציאתה, היא בבחינת "רעוא דכל רעיון" (הרצון שבכל הרצונות), שמתעורר אז אור הרצון הקדוש מלמעלה, ואשרי מי שמנצל את הזמן הקדוש הזה, להתעוררות נפלאה לה' יתברך, שאז רב טוב מי שיזכה, אשרי לו ואשרי חלקו.

אמר הרב הקדוש, רבי אורי מסטרעליסק זיע"א, שבכח שבת זאת, אפשר להעלות את כל התפילות של כל השנה. ומזה עלינו ללמוד, עד כמה צריך להתחזק בהכנה לשבת הקדושה הזאת.

(שיחוק חיזוק)

אור החיים על הפרשה

"שימוע בין אוזיכם ושפטתם צדק..."

כותב כאן ה"אור החיים": הכוונה היא, שיהיו הדיינים בישראל מתמידים לשמוע את הטענות של בעלי הדין. שאם יאמרו: עוד יש לנו לטעון; עוד יש לנו להוכיח! לא יקוצו (ימאסו) בדבריהם, אלא "שמוע" בתמידות. ואפילו הטריחו עליהם בעלי הדין, לא יאמרו הדיינים: הרבה טורח טרחנו היום, ואין לשמוע עוד טוען ונטען: אלא "שמוע" באין הפסק. ועוד כותב בעניין זה בעל ה"אור החיים": "שמוע בין אחיכם" – שלא יהיה השופט מצהיל פניו ונושא עינו באחד מהם (מבעלי הדין), ומשפיל עינו מאחד מהם: אלא שתהיה דרך השמיעה שווה ביניהם: אם תשא עיניך – תשא לשניהם: ואם תשפיל – תשפיל לשניהם.

ואפשר שיעווה כאן ה', שהדיין לא ישא עינו כל עיקר בהם (בבעלי הדין המשמיעים טענותיהם). כי אפשר שיטעה אחד מהם לחשוב, שהדיין מסביר פנים יותר לבעל הדין השני, ויסתמו טענותיו בבית הדין.

פרפראות לתורה

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל"

מדבר דברי מוסר ותוכחה בקצרה וברמז על החטאים הגדולים אשר עשו, וגדול מכולם על עזיבת התורה. כתוב בספר 'שמנה לחמ' על הפסוק, "אחד עשר יום מחורב דרך הר שער", הנה רק ישראל עזבו את התורה מיד בא ג'שן מהר שער ומראה בכאן על אחד עשר יום של פורענות רחמנא לצלן, שבעה עשר בתמוז, יום אחד. מראש חודש אב עד תשעה באב, זה תשעה ימים. ועשרה בטבת, יום אחד, סך הכל אחד עשר ימים של פורענות, שהביא עלינו ג'שן הרשע הנקרא שער.

"ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב"

גמרא (ב"ק ל"ח) שתי פרדות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית.

"שרים רדפוני חינו ומדבריד פחד ליבי שש אנכי על אמתך כמוצא של רב" (תהלים קי"ט)

ביאר הגר"א: בעת שנתמנה דוד המלך ע"ה למלך על ישראל באו דואג האדומי ואחיתופל להתקנאות בדוד, ואמרו שאינו ראוי להיות מלך על ישראל, ובכלל אינו ראוי לבוא בקהל, מפני שכתוב בתורה "לא יבא עמוני ומואבי בקהל" (דברים כ"ג, ד) ודוד בא מרות המואביה, אם כן הוא פסול לבוא בקהל ה'.

אבל חז"ל דרשו "עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית" (דווקא על הזכרים נאמר שאינם יכולים לבוא בקהל ה', אבל על הנקבות לא נאמר דין זה), אם כן לפי דין תורה שבעל פה מותר לבוא בקהל ה', ולהיות מלך על ישראל.

והנה, דיבור לא שייך רק על תורה שבכתב, מפני שבתורה שבכתב מצוינו "וידבר" "ויאמר", אבל אמירה שייך על תורה שבעל פה (מכות י"א). זהו שאמר דוד המלך "שרים רדפוני חינו" הכוונה לדואג האדומי ואחיתופל, "ומדברך" הכוונה לתורה שבכתב, "פחד ליבי" משום שלפי תורה שבכתב אינו ראוי לבוא בקהל ה'. "שש אנכי על אמתך כמוצא של רב" היינו בתורה שבעל פה, שנאמר בה אמירה שמח אני משום שעל ידיה אני מותר לבוא בקהל.

לזיווג הגון

דוד בן אילנה.
צליל בת אסתר.
מירית בת דניאלה.
גולן בן אסתר.
אביה בן וויאן.
צופית בת שרונה.
גל בת אסתר.
עופרי בן עמית.
שרה בת אוסנת.
שולמית.
אביה בת אוסנת.
שולמית.
עודד בן מזל.

לרפוי"ש

ברוך חי בן לאה.
רחל בת שרה.
מירה בת רחל.
ר' נפתלי בן נעמה.
ציונה בת נעמה.
שמעון חמו.
ימנה בת חנינה.
אלגריה בת מרים.
אליאן בת עזיה.
יוסף בן מרים.
מאיר בן חנינה.
אליה אבנר בן רבקה.
לישי בת אור מזל.

לענין

אליהו בר שרה.
מזל בת חנה.
יעקב בר מזל.
יצחק מאיר בר מזל.
ארלט חנה בת פריחה.
יוסף בר חנה.
ינית בת רחל.
סול בת מסעודי.
יצחק אברהם.
עמרם דמרי.
חנה בת מרים.
צבי כהן.
אלקנה בן אסתר.